

УДК 786.8 (477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.6/27.204627>**Мирон ЧЕРЕПАНИН,***orcid.org/0000-0003-1034-0036*

доктор мистецтвознавства, професор,

професор кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

(Івано-Франківськ, Україна) *duetconcertino@ukr.net***СТИЛЬОВІ ПРИНЦИПИ ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВОЇ МУЗИКИ ВІКТОРА ВЛАСОВА**

Стаття присвячена аналізу стильових принципів естрадно-джазової музики В. Власова, які склали одну з основних гілок його композиторського доробку і досягли рівня виконавської школи. Її підґрунтям стали фундаментальні наукові дослідження й особисті творчі досягнення автора. Узагальнено основні засади творчого методу композитора як творця естрадно-джазової музики для баяна (акордеона), її головні стильові напрями та визначальні принципи формування школи джазового виконавства. **Мета роботи** полягає у висвітленні основних стильових засад композиторської творчості В. Власова, його здобутків як науковця, педагога, концертуючого баяніста. **Наукова новизна** зумовлена потребою висвітлення естрадно-джазового напрямку баянних творів В. Власова та його внеску у розвиток української музичної культури. Матеріал ґрунтується на **комплексі методів** універсального, загальнонаукового та специфічного характеру, взаємодоповнюваність яких забезпечила об'єктивність і наукову достовірність результатів дослідження. **Висновки.** Спадкоємність традицій естрадно-джазової музики забезпечує композиторська, науково-педагогічна, творча і виконавська діяльність В. Власова. Його творче реагування на художні прояви інших культур, наочність методів традиційної і сучасної педагогіки забезпечують міжнародне визнання. Твори композитора відкривають нові виражальні можливості баяна (акордеона), розширюють їх звукову і колористичну палітру, вводять музикантів у нові сфери художньої образності і технічної досконалості. Індивідуально-стильові пошуки В. Власова визначають в загальному контексті характерні риси авторської школи та її представників як стильове явище у розвитку українського і європейського народно-інструментального мистецтва.

Ключові слова: Віктор Власов, композиторський стиль, баян (акордеон), естрадно-джазова музика, виконавська школа.

Myron CHEREPANYN,*orcid.org/0000-0003-1034-0036*

Doctor of Arts, Professor,

Professor at the Department of Musical Ukrainian Studies and Folk-Instrumental Art

of the Educational and Scientific Institute of Arts

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) *duetconcertino@ukr.net***STYLISTIC PRINCIPLES OF VICTOR VLASOV POP AND JAZZ MUSIC**

The article is devoted to the analysis of the stylistic principles of V. Vlasov pop and jazz music, which formed one of the main branches of his composing work and reached the level of the music performing school. Its basis was the scientific research and personal creative achievements of the author. The basic principles of the composer creative method as a creator of pop and jazz music for accordion was summarized. Also it was defining principles of jazz school performance formation and its main style directions. **The purpose of the work** is to highlight the main stylistic principles of V. Vlasov composer work, his achievements as a scientist, teacher and music performer. **The scientific novelty** is caused by the need to cover the variety of jazz and pop music of V. Vlasov and his contribution to the development of Ukrainian musical culture. The material is based on the methods of universal, general scientific and specific character, the complementarity of which provided objectivity and scientific reliability of the results of the research. **Conclusion.** The continuity of the traditions of pop and jazz music is ensured by composer, scientific, pedagogical, creative and performing activities of V. Vlasov. His creative response to artistic manifestations of other cultures, the clarity of methods of traditional and modern pedagogy, provide his international recognition. The works of the composer open new expressive possibilities of the accordion, expand their sound and color palette, introduce musicians into new spheres of artistic imagery and technical perfection. Individual-style searches of V. Vlasov define in the general context the characteristic features of the author school and its representatives as a stylistic phenomenon in the development of Ukrainian and European folk-instrumental art.

Key words: Victor Vlasov, composer style, accordion, pop-jazz music performing school.

Постановка проблеми. Розвиток мистецтва, в тому числі і музичного, завжди визначається основними властивостями, які характеризують знаковість фігури, здатної втілювати в тому чи іншому жанрі найвизначніші кардинальні напрями. Становлення сучасного акордеонно-баянного виконавства тісно пов'язано з особистістю Віктора Власова – композитора, заслуженого діяча мистецтв України, професора Одеської державної музичної академії ім. А.В. Нежданової, досвідченого практика джазової гри на баяні, автора оригінальних знахідок, широко використовуваних в сучасному народно-інструментальному виконавстві.

Аналіз досліджень. До аналізу творчості В. Власова зверталися багато дослідників. Головні напрями їх досліджень зосереджені на питаннях, пов'язаних з дидактичними принципами його естрадно-джазових творів (Булда, 2006: 12–17; Імханицький, 2006: 46–49; Янчак, 2005: 139–143), використанням фольклорного матеріалу (Мурза, 2003, 62–63), діяльністю В. Власова в контексті жанрової системи баянної творчості України та стильових тенденцій українського народно-інструментального мистецтва загалом (Душний, 2010: 9; Кужелев, 2010: 93–101; Семешко, 2004; Сташевський, 2006; Сташевський, 2007: 101–105; Чумак, 2014).

Мета статті полягає у висвітленні основних стильових принципів естрадно-джазової музики В. Власова, його здобутків як композитора, науковця, педагога і концертуючого баяніста.

Виклад основного матеріалу. Жанрово-стильовий репертуар інструментальних творів В. Власова вийшов на якісно новий рівень виконавської практики, що дозволяє говорити про митця як автора оригінальних стильових прикладів виконання естрадно-джазових творів. Це пояснюється унікальністю музичних напрацювань композитора, який залишається одним із перших, хто розвинув цей напрям на високому професійному рівні. Створена Власовим «легка» музика ставила перед слухачем естетичні завдання, змушувала його хвилюватися, переживати, зосереджено думати. Важливо відзначити її виховний вплив на початкових етапах музичного розвитку. Композитор вперше у вітчизняній баянній літературі створив цикли дитячих п'єс з використанням джазової стилістики (Янчак, 2005: 223–231), адже баяністам і акордеоністам як сьогодні, так і в майбутньому, на думку Власова, «ще лише доведеться завойовувати джазові вершини» (Власов, 2008: 79).

У 1980–1990 роках В. Власов створює низку високопрофесійних зразків естрадно-джазового і

фольклорного напрямку, а саме: «Вісім джазових п'єс», «Звуки джазу», «Російська балада», «Свято на Молдаванці», «Усмішка Брамса» та інші, поява яких стала подією в оригінальній баянно-акордеонній літературі того часу. Автор цих творів – один із небагатьох серед українських композиторів, «хто розвиває джазовий напрям на високому професійному рівні» (Сташевський, 2006: 77). Різноманітні композиції Власова складають репертуар учасників національних і міжнародних конкурсів та включені до навчальних програм студентів вищих і середніх музичних закладів.

Крім досягнень в галузі композиторської творчості, В. Власов звертається до наукових проблем інтерпретації естрадно-джазових стилів у баянно-акордеонному мистецтві. У своїх публікаціях композитор акцентує увагу виконавців на практичному оволодінні гармонічною, мелодичною і ритмічною мовою того або іншого джазового стилю (в тому числі – мовою композитора). На його думку, музикант, який бажає оволодіти навиками джазової манери виконання, «повинен використовувати кожен можливість прослуховування і вивчення записів (а ще краще «наживо») гри провідних професіоналів у цій галузі» (Власов, 2008: 25).

Творчість В. Власова тісно пов'язана з традиціями української і світової класики. Вона продовжує лінію новаторського використання фольклору. У цьому напрямі сформувався власний стиль, побудований на класичній основі гармонічної й інтонаційної мови джазу. Композитор звертається до витоків оригінального, яскраво-одеського фольклору, «переплавляючи» його з класичними традиціями джазових стилів, а також сучасними засобами і прийомами баянно-акордеонного виконавства. Іншими словами, Власов вибирає самі пізнавані елементи стильового словника, який сформувався в історії джазу і спирається на стереотипи їх сучасного сприйняття для моделювання конкретного авторського стилю.

Спираючись на традиції, закладені історичним розвитком джазу, В. Власов вперше здійснив інноваційний експеримент, створивши низку естрадно-джазових п'єс, які адекватно відображають головні стильові напрями цієї музики. Його творчі напрацювання стали основою формування моделі джазової баянно-акордеонної школи, яка покликана допомогти академічним музикантам зменшити розрив у розумінні основних особливостей джазового виконавства.

Унікальність композиторського стилетворення (як базової категорії історичного музикознавства і виконавсько-педагогічної школи) полягає в тому,

що свої художні спрямування В. Власов зумів втілити в баянно-акордеонному виконавстві, використовуючи найкращі досягнення джазової класики, багатство її різноманітностей. Таким чином, поява джазово-академічного напрямку в літературі для баяна (акордеона) нерозривно пов'язана з жанрово-тематичними творами В. Власова. Їх відрізняє висока художня якість, оригінальність мелосу, ритмічна винахідливість, віртуозність, фактурна новизна.

Композиторський стиль естрадно-джазових п'єс В. Власова базується на декількох фундаментальних основах. Перше – системне використання жанрових різновидів джазу, що приводить до вільного оперування стильовими моделями. Друге – чітке утримання ритмічної структури того чи іншого стилю, яка стає основою для пошуків специфічного звуковидобування і характерної штрихової техніки. Третє – формування баянно-акордеонної школи як носія професійних музичних традицій, що забезпечує їх передачу на практиці шляхом створення відповідної моделі і певних критеріїв естрадно-джазового виконавства.

В естрадно-джазових творах, написаних за програмним принципом, В. Власов створює не звичайну реставрацію стилю, а представляє його авторське бачення, тісно пов'язане з особистими творчими завданнями. Оригінальна мова музики Власова яскраво «прочитується» завдяки використанню цілого комплексу характерних засобів виразності. Їх взаємодію композитор чітко продумав і запрограмував (логічна будова музичних фраз, гнучкість і аргументована досконалість формотворення, самодостатній супровід, різнобарвна гармонія). Авторський «почерк» композитора підкреслює вибаглива метро ритміка, характерними ознаками якої є: різноманітні прийоми акцентуації, своєрідна ритмічна пульсація, синкоповані мікровідхилення, незвичайні комбінації стандартних ритмоформул тощо.

Визначаючи стильові напрями баянних творів В. Власова, професор М. Імханицький виявив у його творчості три основні періоди. До першого (1955–1975) він відносить твори, засновані на народно-пісенних витоках. Ознаками другого періоду (1976–1990) є: новизна образно-емоційного складу музики, елементи сонористики, опора на образно-інтонаційну сферу фольклору. У ці ж роки з'являється багато музики для дітей. Третій період (1991) відзначається появою творів постмодерної естетики, насичених новою мовою і новим мисленням. У 1989–1992 роках був створений цикл «Вісім джазових п'єс» та окремі

мініатюри. Ці твори достовірно передають особливості джазових стилів – диксиленду, босса-нови, свінгу, квік-степу, бугі-вугі та інших, і, як стверджує М. Імханицький, спрямовані на засвоєння юними баяністами «сучасної музичної мови, складних політональних гармонічних з'єднань, сонористики, характерних способів гри на баяні – тремоло міхом, рикошет, кластери, ударно-шумові прийоми тощо» (Імханицький, 2006: 48).

Музична мова джазових п'єс В. Власова відображає програмність назв: «Кроки», «Босса-нова», «Драйв», «Мені подобається цей ритм», «Коли відходять друзі», «Степ», «Очерет», «Бассо остінато». У цих оригінальних творах «матеріалізувалася» головна ідея композитора – імпровізаційна основа музичного викладу, яка базується на взаємодії і взаємозумовленому комплексі виражальних засобів, зокрема: винахідливому поєднанні метричного пульсування з частотою ритмоодиноць (мінливість акцентів, синкоповані закінчення фраз, незвичні ритмокомбінації), ладо-гармонічного забарвлення (гармонічні ковзання, «блок-акорди», кварто-квінтові співзвуччя, так звані «блюзові» лади і позаладові «блукання»), функціональних елементів і компонентах фактури (соло, імпровізація, акордовий супровід на стійкій основі басу), використанні різноманітних прийомів музичного розгортання композицій, принципів поліфонічності (адаптація традиційної форми письма до загальної концепції джазового стилю).

Інтеграційна програмність естрадно-джазових творів В. Власова, написаних у згаданих стильових напрямках, уособлює мотивовану, актуальну і перспективну музичну думку композитора. Його авторська концепція і професійна педагогічна майстерність вдало об'єднують пізнавальну мету (освоєння основних стилістичних векторів джазу) з навчально-виховними завданнями (формування виконавської майстерності музиканта). Композиції автора базуються на академічній основі й одночасно рівень доступності їх сприйняття необмежений. Нововведення композитора полягають у вихованні творчої свободи джазового музикування, в процесі якого першочергова роль належить імпульсивній ритмічній основі, насиченій джазовою гармонією, загальному запальному тону.

Світове визнання естрадно-джазової музики В. Власова – це якісно новий рівень української композиторської школи і виконавства. Його твори включають до свого репертуару відомі українські виконавці (С. Грінченко, В. Зубицький, В. Мурза), а також учасники міжнародних конкурсів країн

Східної і Західної Європи, Азії. Його новаторське значення у розвитку української літератури для баяна (акордеона) полягає «у розширенні жанрово-стильових кордонів вітчизняної баянної музики, що відображено як у збагаченні композитором уже існуючих напрямів, так і в створенні ним нових, таких як: джазове («Вісім джазових п'єс»), естрадно-джазове («Російська балада»), естрадно-фольклорне («Свято на Молдаванці»), стилізація-жарт («Усмішка Брамса»), п'єса-перформанс («Телефонна розмова»), поліжанровий (Сюїта-симфонія, Соната-експромт)); розширенні «звукових і шумових засобів виразності сучасного баяна (постукування по різних частинах корпусу і міху, використання віддушника, шумове ковзання по клавіатурі і перемикачах регістрів, різного виду плісандо і кластери, різноімпульсивне вібрато)); розробці «нових фактурних прийомів з урахуванням особливостей побудови клавіатур і зручності виконання» (Сташевський, 2006: 78–79).

Висновки. Сьогодні ми можемо незаперечно констатувати існування Одеської школи баянно-акордеонного виконавства, багатогранна діяльність якої ґрунтується на сформованих традиціях естрадно-джазової музики. Спадкоємність цих традицій забезпечує безпосередньо композиторська, науково-педагогічна, творча і виконавська діяльність В. Власова. Естрадно-джазові твори для баяна і акордеона відкривають нові виражальні можливості цих інструментів, розширюють їх звукову і колористичну палітру, вводять музикантів у нові сфери художньої образності і технічної досконалості. Його відвертість, публічність, творче реагування на художні прояви інших культур, наочність методів традиційної і сучасної педагогіки забезпечують високий професійний рівень досягнень і міжнародне визнання. Індивідуально-стильові пошуки В. Власова визначають в загальному контексті характерні риси авторської школи та її представників як стильове явище у розвитку українського і європейського народно-інструментального мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булда М. Стильові напрямки естрадно-джазових творів Віктора Власова для баяна-акордеона. *Творчість композиторів України для народних інструментів : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.* Львів : Посвіт, 2006. С. 12–17.
2. Власов В. Школа джаза на баяне и аккордеоне. Учебное пособие. Одесса: «Астропринт», 2008. 158 с.
3. Душний А., Пиц Б. Власов Віктор Петрович. *Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва: довідник.* Дрогобич: Посвіт, 2010. 9 С.
4. Имханицкий М. Творчество Виктора Власова для баяна и аккордеона. *Творчість композиторів України для народних інструментів: Зб. матеріалів між нар. наук.-практ. конф.* Львів, 2006. С. 46–49.
5. Кужелев Д. Баянна творчість українських композиторів у контексті сучасних стильових тенденцій. *Матеріали всеукр. наук.-практ. конф.: Зб. наук. ст.* Київ, 2010. С. 93–101.
6. Мурза В. Проблеми співвідношення сучасної баянної культури з фольклором (на прикладі творів В. Власова). *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Академічне народно-інструментальне мистецтво України ХХ – ХХІ століть».* Київ, 2003. С. 62–63.
7. Семешко А. Віктор Власов. Київ: Асоорус, 2004. 112 с.
8. Сташевський А. *Нариси з історії української музики для баяна: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів мистецтв і освіти.* Луганськ, 2006. 152 с.
9. Сташевський А. Баянна творчість Віктора Власова (до 70-річчя від дня народження). *Актуальні питання баянно-акордеонного виконавства та педагогіки в мистецьких навчальних закладах (13).* Луганськ, 2007. С. 101–105.
10. Чумак Ю. Творчість Віктора Власова в контексті баянно-акордеонної музики України: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Одес. нац. муз. акад. ім. А. Нежданової. Одеса, 2014. 19 с.
11. Янчак В. Джазові рецепції в репертуарному сьогоденні професійного баяніста (на прикладі «Восьми джазових п'єс для баяна» В. Власова). *Львівська баянна школа та її видатні представники: зб. матеріалів наук.-практ. конф.* Дрогобич : Коло, 2005. С. 139–143.
12. Янчак В. «Альбом для дітей та юнацтва» В. Власова в контексті розвитку дитячого репертуару для баяна. *Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини. Зб. матеріалів наук.-практ. конф.* Дрогобич: Коло, 2005. С. 223–231.

REFERENCES

1. Bulda, M. (2006). Stylovi napriamky estradno-dzhazovykh tvoriv Viktora Vlasova dlia baiana-akordeona [Style Directions of Various and Jazz Works by Viktor Vlasov for accordion]. *Tvorchist kompozytoriv Ukrainy dlia narodnykh instrumentiv.: zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. Konf.* Drohobych, 12-17. [in Ukrainian].
2. Vlasov, V. (2008). *Skola dzhaza na baianie i akkordeonie [Jazz school on the button accordion and accordion. Tutorial]*. Odessa: «Astroprynt», 158 s. [in Ukrainian].
3. Dushnyi, A., Pyz, B. (2010). Vlasov Viktor Petrovych. Lvivska shkola baianno-akordeonnoho mystetzta: dovidnyk. Drohobych : Posvit, 9. [in Ukrainian].
4. Imkhanzykyi, M. (2006). Tvorchist Viktora Vlasova dlia baiana i akordeona [Creativity of Viktor Vlasov for button accordion and accordion]. *Tvorchist kompozytoriv Ukrainy dlia narodnykh instrumentiv.* Lviv, 46-49. [in Ukrainian].

5. Kuzhelev, D. (2010). Baianna tvorchist ukrainskykh kompozytoriv [The passionate creativity of Ukrainian composers in the context of contemporary style trends]. *Materialy vseukr. nauk.-prakt. konf.: Zb. nauk. st.* Kyiv, 93-101. [in Ukrainian].
6. Murza, V. (2003). Problemy spivvidnoshennia suchasnoi baiannoi kultury z folklorom (na prykladi tvoriv V. Vlasova) [Problems of correlation of modern bayan culture with folklore (on the example of V. Vlasov's works)]. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Akademichne narodno-instrumentalne mystetstvo Ukrainy XX–XXI stolit»*. Kyiv, 62-63.
7. Semeshko, A. (2004). Viktor Vlasov. Kyiv: Accoopus, 112 s. [in Ukrainian].
8. Stashtvskyi, A. (2006). *Narysy z istorii ukrainskoi muzyky dlia baiana: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv mystetstv i osvity [Essays on the History of Ukrainian Music for Bayan: A Textbook for Students of Higher Educational Institutions of Arts and Education]*. Luhansk, 152 s. [in Ukrainian].
9. Stashtvskyi, A. (2007). Baianna tvorchist Viktora Vlasova (do 70-ricchchia vid dnia narodzhennia) [Victor Vlasov's Fascinating Creativity (To the 70th Birthday)] *Aktualni pytannia baianno-akordeonnoho vykonavstva ta pedahohiky v mystezkykh navchalnykh zakladakh. (13)*. Luhansk, 101-105. [in Ukrainian].
10. Chumak, Yu. (2014). Tvorchist Viktora Vlasova v konteksti baianno-akordeonnoi muzyky Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. mystetstvozn. : 17.00.03 / Odes. nats. muz. akad. im. A. Nezhdanovoi. Odesa, 19 s. [in Ukrainian].
11. Yanchak, V. (2005). Dzhazovi recepzii v repertuarnomu sohodenni profesiinoho baianista (na prykladi «Vosmy dzhazovykh pies dlia baiana» V. Vlasova) [Jazz receptions in the repertoire of a professional accordion player today (on the example of «eight jazz pieces for accordion» by V. Vlasov)]. *Lvivska baianna shkyla ta ii vydatni predstavnyky: zb. materialiv nauk.-prakt. konf.* Drohobych: Kolo, 139-143. [in Ukrainian].
12. Yanchak, V. (2005). «Albom dlia ditei ta yunaztva» V. Vlasova v konteksti rozvytku dytiachoho repertuaru dlia baiana [«Album for children and youth» V. Vlasov in the context of the development of children's repertoire for accordion.] *Akademichne narodno-instrumentalne mystetstvo ta vokalni shkoly Lvivshchyny. Zb. materialiv nauk.-prakt. konf.* Drohobych: Kolo, 223-231. [in Ukrainian].